

Justitiedepartementet

9 oktober 2025

Dnr: Ju2025/01317

YTTRANDE ÖVER BETÄNKANDET EN STRAFFREFORM (SOU 2025:66)

Fackförbundet ST är det största fackförbundet inom statlig verksamhet med över 100 000 medlemmar som arbetar inom statliga myndigheter och verk, bolag med statligt uppdrag, universitet, högskolor och statligt finansierade stiftelser. Vi organiserar medarbetare vid många myndigheter som kommer att påverkas direkt av förslagen, bland annat Kriminalvården och Polisen.

Fackförbundet STs övergripande kommentar till utredningen

Utredningens förslag är en del i regeringens alltmer repressiva kriminalpolitik. Förslagen utgör en del i en tydlig förskjutning, från förebyggande arbete till strängare straff och längre fängelsestider. Fackförbundet ST ser allvarliga risker med denna förskjutning, där många olika snäva och detaljerade utredningar gör att det är svårt att få en helhetsbild av vilka effekter omläggningen får totalt sett. Sammantaget får paradigmskiftet oöverskådliga effekter för Sverige som land och för det svenska samhället. Vi ser en påtaglig risk för att den förda politiken påverkar demokratin och samhällskontraktet på ett negativt sätt. Vi vill även understryka att det straffrättsliga systemet utgör en av statens mest långtgående former av maktutövning och det måste därför alltid finnas möjlighet till en grundlig och samlad analys av förändringar.

Fackförbundet ST anser att utredningsdirektivens ensidiga fokus på strängare straff återigen styr utredningen till givna slutsatser. Förslagen sätts inte i ett sammanhang och utredningen svarar inte tydligt på vilka problem som är avsedda att lösas genom att straffen skärps. Statistiken visar att brottsligheten i Sverige generellt sett minskar. Att enbart satsa på straffskärpningar för att lösa problem med brottslighet saknar enligt vår mening stöd i befintlig kunskap och forskning. Det saknas evidens för att strängare straff i sig har någon särskilt brottsförebyggande effekt. Enligt vår uppfattning riskerar en sådan enkelspårighet att osynliggöra lösningar som faktiskt skulle kunna bidra till långsiktiga resultat. Enkelspårigheten innebär att frågan reduceras till symbolpolitik, vilket blir både kostsamt och riskerar att undergräva förtroendet för kriminalpolitiken. Det är vår uppfattning att allvarlig brottslighet måste förstås som en utmaning för hela samhället och därför endast kan mötas genom samlade insatser från hela samhället. Det innebär att det behövs bland annat tidiga insatser i skolan, ökade resurser inom socialtjänsten, en utbyggd och anpassad

ungdomsvård samt åtgärder som syftar till rehabilitering och stöd till återanpassning. Det behövs även breda reformer av arbetsmarknadspolitiken och välfärden för att stärka både individer och samhället.

Fackförbundet ST noterar också att utredningen fått mycket kort tid att utföra sitt uppdrag, givet att uppdraget är så omfattande. Vi instämmer i den kritik som flera av experterna framfört i ett särskilt yttrande, det vill säga att utredningens arbete varit starkt inriktat på lagtekniska frågor snarare än på principiella utgångspunkter för en större reform av påföljdssystemet (s. 1857 i betänkandet).

Ett ökat brottsofferperspektiv

Enligt regeringens direktiv till utredningen ska brottsofferperspektivet få ett större inflytande över påföljdsbestämningen än tidigare. Där framhåller regeringen också att straffen och påföljderna måste svara mot brottsoffrens förväntningar på upprättelse. Utredningen kommer till slutsatsen att straffen är tillräckligt ingripande är avgörande för straffsystemets trovärdighet och legitimitet. Det är samma argument som utredningen om sänkt straffbarhetsålder använde (SOU 2025:11, s. 20). Fackförbundet ST har i tidigare remissyttranden kritiserat denna slutsats.

Utredningen menar att förslagen om strängare påföljder har mycket stor betydelse för brottsoffrens känsla av upprättelse. Fackförbundet ST noterar att utredningen inte närmare analyserat om dagens straffnivåer räcker i detta avseende. Utredningen visar inte heller hur strängare straff skulle öka brottsoffrens känsla av upprättelse. Risken är istället att den strängare kriminalpolitiken leder till fler fängelsestraff som i sin tur leder till ökad risk för återfall i kriminalitet. Detta riskerar att skapa fler brottsoffer istället för färre. För många brottsoffer är det dessutom mycket ovant att vara i kontakt med rättsväsendet. Det är vår bestämda uppfattning att brottsoffer snarare behöver stöd genom hela processen från polisanmälan till eventuell dom och information om hur processen går till. Vissa kan behöva ekonomiskt stöd, tillgång till skydd och även behandling för eventuella trauman som brottsligheten kan ha orsakat. Den snäva tolkning av brottsofferperspektivet som utredningen gör innebär i praktiken att många av de behov som är avgörande för verklig upprättelse osynliggörs.

Förslagen om reviderade straffskalor

Fackförbundet ST avstyrker förslagen i sin helhet. Förslagen är inriktade på lagtekniska lösningar. Det saknas en tillräcklig analys av förslagens konsekvenser på lång sikt, både för det svenska samhället, för de individer som utsätts för eller begår brott samt för förhållandet till Sveriges internationella åtaganden som skyddar envars mänskliga rättigheter.

Utredningen beräknar att dess förslag kommer resultera i cirka 16 000 tillkommande fängelseår per år. Detta kommer få enormt stora konsekvenser för bland annat Kriminalvården som redan i dagsläget saknar tillräckligt många anstaltsplatser. Kostnaderna för Kriminalvården beräknas också enligt en grov uppskattning öka med ca 16,3 miljarder kronor per år.

Fackförbundet ST anser att omfattningen av förslagen är astronomisk och att de uppskattade ekonomiska konsekvenserna är blygsamt beräknade. Det framstår som naivt att det ska räcka med enbart tillskott av ekonomiska resurser till Kriminalvården. En konsekvens som inte syns i utredningens analys är hur alla dessa fängelseår också riskerar att försvåra återanpassningen till ett liv utanför fängelse som i sin tur innebär ytterligare kostnader för hela samhället.

Förslagen i förhållande till andra reformer

En reformering av brottsbalken och straffskalorna bör göras genom en utredning som får rimlig tid till sitt förfogande. En sådan utredning bör också få möjlighet att väga in principiella ställningstaganden kring brott, straff och påföljder, förebyggande insatser och andra aspekter av kriminalpolitiken. Förslagen måste i större utsträckning sättas i en kontext som tar in andra reformer inom kriminalpolitiken, men även inom socialpolitiken och andra relevanta politikområden. Exempelvis genomförs nu idogt arbete i flera statliga myndigheter och i landets samtliga kommuner med brottsförebyggande arbete. Detta är en följd av såväl den nya socialtjänstlagen (2025:400) som av lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete som båda understryker vikten av förebyggande arbete.

Karl Djurberg Malm

Utredare, Fackförbundet ST

Tomas Oskarsson

Förbundssekreterare, Fackförbundet ST